

Цетиње, 21. марта.

За јагањце нема на свијету милости и правде. Од искони је тако, и до вијека ће тако бити. Ту им судбину не би ублажили ни највелељепнији храмови, ни најусрдније молитве, ни благослов Свих Светих, ни кодекс Јустинијанов, ни адвоцирања ма како учена била.

Никоме не чине зла, узимају се за символ невиности, предају се нашим рукама анђеоском кротошћу, и за све то награда им је — оштри нож!

Нема милости ни правде! Нема закона за њих ни поштеде! Једини закон, који бди над њиховом безбједношћу, то је наш апетит.

Тако је и у животу људи и држава. Гдје пресуђује сила, ту је апетит закон за слабијег. Сваки се други закон обилази и изиграва, али овај не. Он остаје увијек сталан и свагда побјеђује. Увијек вук на дијелу добија парницу над јагњетом. Повика, која се за њим послије разлеже, није ништа друго до велико „Свијати Боже“ незаборављеном покојнику. Повика данас, а сутра је већ нема. Свијет жури напријед и заборавља лако оне којих нема. Гдје су звуци с харфе Давидове? Гдје претилина Старога Завјета, на коју је текла вода на уста старозавјетним људима?

Тамо иду и све запјевке на почињене неправде. Успомена ишчежава, вуци и даље живе и дијеле правду.

Парочито је то међу државама. Правда је собни намјештај, а сила је судач. Правда ћути на столу, затворена у књижи, а сила изриче пресуду. У овоме великом спору нашем с Аустро-Угарском око Босне и Херцеговине то се и опет показало. Уздали смо се у правичност и видјели смо како смо проšli. Мјесто да суди, суђено јој је, и сила ју је оковала у нове ланце. Јачи је добио парницу. Не каже се бадава: Правда је невина само у школи гдје се учи; у суду је жена, у политици развратница. У политици између држава је права Месалина.

Безумно би било вјеровати и од јак у што друго до у силу. А сила нема Катехизиса. Не уби, не укради, поштуј туђе право, буди праведан и милостив, то су прописи за ситан свијет. Свијет великога живота тих утега нема. Он има својих правила. Тамо се Катехизис зове политика, а политика иде само за интересима и руши све што јој на путу стоји: руши морал, правду, хуманост, идеале, цивилизацију, људе, градове па и цијеле државе.

Ми имамо овдје нижи и виши свијет. Један сасвим различит од другог. Нижи свијет, који се учи моралу, правди и врлинама, може се представити као стадо, које па-

се по ливади гдје су ова учења изникнула. Али зато што пасе никада не гледа на више, да види шта онај виши свијет ради, како живи и какву правду исповиједа. Он не види да тамо влада право силе и интереса, право вучјега апетита. Уздајемо се у тај свијет, јер судимо по појмовима нашега катехизичнога нижег свијета — и парамо се. Нама се суди као јагањцима. Што смо питомији, тим гора судбина. Што им се кроткије предајемо у руке, тим нас лакше кољу.

Што не кољу вука у планини? Што не кољу лава у дивљини? Кад не би чинили штете, мало би ком падало на ум да их потражи у њиховоме царству и да се излаже оштрим зубима њиховим. Сили лавовској чак ијевају и пјесме и величају га; грабљивога орла узимају као символ државни и дају му двије главе. Свуда се поштује само сила.

Али што ће нам ти примјери? Рећи ће се, да ми нијесмо ни лавови, ни орлови, и да се на њих не можемо угледати.

Јест тако. Зато ћемо узети други примјер. Бразидас је био силан тјелесном снагом. Дошло му је на згоду и ухватио је миша руком. Јагње би ћутало и објесило пито-мо главу, окретни миш није хтио без борбе подлећи судбини. Ујео га је за прст, и Бразидас га је пустио и не мислећи шта ради. Миш се спасао.

Тако прича грчка митологија.

Ако смо и нејаки, не морамо бити јањци. Видјели смо каква је њихова судбина. Будимо јаки, смиони и свагда орли за борбу, и у томе је наше спасење. Нека нам је миш у рукама Бразидовим примјер, како се не треба помирити са судбином ни кад би смо допали најјачих руку.

Учињена нам је неправда, али парница тиме није престала. Никада неће престати, јер Европа је у вјечитом парничењу. Доћи ће вријеме, кад на терезије треба да се додају мали тегови, да ова или она страна претегне. Никада се велики тегови не додају, да се постави равновјес. Онда ће наша снага доћи до важности, а с важношћу и до свога права.

Беч је задовољан

У роману „Гроф од Монте Хри-сто“, и у свима романима те врсте и тога доба, игра важну улогу Deus ex machina. Кад су фантастични догађаји, вољом пишећом, постали тако замршени, да им се крснога имена није знало и кад се заплет природним развојем није могао расплести, искрсава по неко не-природно чудо (Deus ex machina) и спасава ситуацију. Иначе би романописац запао у такву неприлику, да би роман на томе мјесту или прекинуо, или заплет ријешно на коначну штету свога гласа.

Нешто се слично случило у овоме спору око Босне и Херцеговине. Четири велике силе биле су одлучно противне гажењу Берлинског Уговора и насилној анексији Босне и Херцеговине. Тражиле су конференцију да Аустро-Угарској суде. Изјављивале су унапријед, да оне хоће конференцију, на коју ће доћи слободних руку, без икаквих претходних обавеза. О конференцији, која би била проста формалност за признање свршенога чина, нијесу хтјеле ни да чују. Аустро-турски споразум оглашавале су као приватну аустро-турску ствар, која ни мало не обавезује сигнатарне силе, кад одједан пут, тако рећи преко ноћ, ствар се нагло и сасвим неочекивано изокрену, као кад се изненада под вама сломи грана, на коју сте стали, и ви се за тили часак обрете на земљи, „са све четири“ у вис.

Одједанпут се силе преломише и изјавише, да признају анексију. Једино су захтјевале, да се Аустро-Угарска тим задовољи и да не нарушава мир. А он је био у опасности између Србије и Црне Горе, и Аустро-Угарске с друге стране.

Како и зашто се то десило, не знамо, али знамо, да су све четири силе, противнице насилне анексије, задовољиле Аустро-Угарску чим је показала већи апетит.

И не само што су благослови-ле насилје, него су придавиле и Србију, да и она то учини.

Напуштена на тај начин од Европе, Србија је савјету великих сила попустила и дала је у Бечу изјаву, коју су јој силе препоручиле, а која је пртходно у Бечу била усвојена.

Беч је сад задовољан. Тако се отуда јавља. Пријем анексије обезбијеђен је и конференција ће бити само формалност. Би ће у главном и у поједином сасвим супротно о-поне, што су до јуче заступали.

Али свака победа има свој сју-трашњи дан. Броје се мртви и рањени, мјери се утрошено благо и, што је најглавније, настаје брига за будућност. Јер побјеђени, макар и на политичкоме мегдану, односе непријатељеву жаоку у срце, и она их боли. Као и свака рана више боли послије, но у борби кад је задана.

У овој прилици ране нијесу тјелесне, него моралне, а оне више боле и опасније су. Не боли толико тјело, колико душа. Стид од пораза више загађује душу у јунаку, него рана.

Аустро-Угарска је побједила само формално. Силе, које су се узбу-ниле на брутално гажење једног међународног уговора и на насилно присвајање земаља које су јој на административање повјерене, сад су несравњено јаче погођене кад су морале узмаћи испред насилника, који је пријетио да наруши европски мир. Оно, што смо рачу-нали нама да помогне, помогло је отимачу, јер силе нијесу хтјеле рата. То њихово расположење Аустро-Угарска је уцјенила и побједила. Побједила је, али су све четири силе, које су претрпјеле пораз, самим тим дубоко постиђене и озлојеђене.

То значи да је Аустро-Угарска побједила привремено и формално. Парница се продужује. Претрес је одгођен за боља времена.

Морална је победа на нашој страни. Ако смо до сад уза се и имали четири европске велесиле (Русију, Француску, Енглеску и Италију), сада их имамо још јаче уза се. А да се парница неће оставити не-ријешена, јемчи нам сама намена Босне и Херцеговине у политици аустро-угарској на Балканском Полуострву и — јамчи наша непо-мирљивост. Никада се ми с анекси-јом помирити нећемо, и питање Бос-не и Херцеговине доћи ће поново на дневни ред. Сама ће га Аустро-Угарска избацити на површину.

Беч је задовољан, ала ће се ви-дјети докле. Сад, кад се бечка гос-пода буду обрела пред могућним пошљедицама, видеће како им је победа половна. Ђавоље сјеме, ко-је су оставили у души сила које су овако мало славно и на пречац, сасвим неочекивано, подлегле, уро-диће плодом који ће горак бити за онога за кога зри. То је тај сју-трашњи дан сваке победе. Силе нијесу приклониле главу из драге воље, него под принудним околностима, а то оставља квасац за будуће до-гађаје. И иначе спор њемачко-француски због Елзаса и Лорена неће се на миру ријешити. Тако исто ни енглеско-њемачки антаго-низам на мору. Ни мало друкчије неће се моћи ријешити ни овај велики сукоб између Русије и Словенства с једне и Аустро-Угарске с друге стране на Балканском Полуострву. Ми улазимо у фазу једнога амери-канског двобоја у мраку, а пушке ће планути чим који од противни-ка буде наслутуио у ком се правцу и гдје други налази.

Ми то вријеме можемо с поузда-њем у успјех сачекати.

Пут у пакао посут је ружама.

Беч је задовољан што иде по ружама; ми што знамо камо га воде.

Ко хоће рат?

Пет су мјесеци од како су црни облаци покрили политичко обзор-је. За све ово вријеме нијесу се они уклањали са политичког хори-зонта. За који тренут су се само били размакли, али су се одмах сакупљали и сударали, да се сва-ког тренутка очекивао лом. Тут-њава, која се из далека чула, на-говјештавала је буру...

И за све вријеме ово ствар је остала на свом мјесту, онако исто као што је била у почетку. Ни ко-рак се није пошло ни на боље ни на горе. Опасност рата, која се за све ово вријеме предвиђала и на-слућивала, и сада влада.

Не грми, не сјева, нити се дажд разлијева, нити туче има. Чује се само тутњава, која наговјештава непогоду... Не зна се хоће ли се небо проломити и сву своју жуч просути, нити да ће лијепо и то-пло сунце синути. Не зна се шта носи дан а шта ноћ!

Прошло је пет мјесеци у овој тешкој неизвјесности и неодређе-ности. Прeko пет мјесеци како се над Европом опасност вије и како сваког часа пријети, да букне по-жар на Балкану, од чијих искрица презају чак и они на Сјеверу и Западу, а већ да не говоримо о

онима што су томе пожару на домаку. Опасност је можда још на прагу.

Ситуација је озбиљна, ма да се скрштених руку није сједило. За осигурање мира јако су се ангажовале велике силе. Напорно су радиле, да се ова ситуација разби-стри и да се до мирног излаза дође. Рад у томе погледу Русије, Француске, Енглеске, па и Италије познат је. И српске државе нијесу те тежње набушавале. Напротив, сваком даном приликом ишле су у сусрет свему што је било у прилог мира, жртвујући при томе мно-го што-шта.

Камен спотицања је била Аустро-Угарска. Она је била та, која је и учинила, да ни за корак није мо-гло поћи унапријед. Злоупотреб-љивала је европску тежњу за ми-ром, као год и нашу добру вољу да општем миру што више допри-несемо.

И док смо ми жртвовали за оп-шти мир много својег, она није хтјела ни један уступак да учини, него је, шта више, захтјеве своје с дана у дан све више разграња-вала, користећи се попустљивости великијех сила према њој.

Очигледно је, да се једино и ис-кључиво Аустро-Угарској има пре-бачити што је ово питање остало онако исто као што је било и што Европа још једнако стоји пред опа-сношћу од рата. Она је та која је сво-јим неограниченим захтјевима учи-нила да је ситуација иста и да још је-днако погубљива пријети од рата.

Па и поред свега тога, њој као и да није до рата. Њој је до тога да злоупотребљује мирољубивост великијех сила, да се користи што-више слабошћу општом према про-ливању крви; њој је да у мутној води рибу лови.

Још није било примјера да јед-но питање околико актуелно буде и да за околико вријеме буде на истој мјери, као када је поникло; још мање је било примјера да се ико толико могао користити овак-вим стањем као што је она у овој прилици користи извукла. О-кривљена Аустро-Угарска успјела је за ово вријеме не само да се оп-прости оптуженичке клупе, него да на њу постави прве тужиоце своје и да засједне за зелени сто и да одатле диктује свима какву пресу-ду треба писати онима што су у-стали противу њене незаконите радње!

Она је то у неколико постигла и од стране Србије одговорено је њеним захтјевима. Да видимо хоће ли и даље бити упорна и шта ће.

Чека се још њена пошљедња ри-јеч! Чека се, да се види хоће ли се у својој необузданости зауста-вити или ће, као до сада, тјерати и даље, злоупотребљујући опште расположење према миру.

Да задовољимо тежње великијех сила за одржање мира, и да пока-жемо да је и нама мир на срцу као и њима, ми смо велике жртве поднијели. Држимо, да је то свако увидјео и да је то великим силама сасвим јасно, те да неће дозвоља-вати никоме да нас и на даље у искушење доводи и да нас силом нагони да у интересу свога досто-јанства и своје части поступамо о-нако како нам не би било мило, али чега бисмо се морали лађити.

Отворено и јасно исповиједамо да нијесмо за рат и да смо све учинили да га ми не проузрокујемо, али треба знати и то, да ми од њега не бјегамо и не презамо, у толико прије ако нам то буде о-стало пошљедње средство у одбра-ни наших највећих светиња, за које ћемо прије и своје животе дати, него што ћемо дозволити да нам се газе и угрожавају. Држимо нај-зад да неће ни велике силе доз-волити, да се под њеним протек-

торатом то дешава, у толико при-је што могу схватити и кобне по-шљедице таквог рада, јер ваља на-чисто бити с тим да ми не само што не можемо него и нећемо, нити смијемо допустити да будемо жрт-ве одржања мира!

Ако је већ до тога дошло да ми бу-демо жртва одржања мира, онда се он по ту цијену одржати неће. Нека га траже на другој страни, јер смо ми дали за њ све што смо могли!

Сусједска „лојалност“

За све ово вријеме од када су за-тегнути односи између Црне Горе и Аустро-Угарске, наши сусједи су сваку дану прилику употребљавали да нам напакују, служећи се неистинама о нама са нарочитом на-мјером да нам покажу њихово не-годовање и да нас, уједно, што ружније представе страном свијету.

Они средства нијесу бирали. Ла-ћали су се свега, што им је могло послужити, и нијесу ни мало пре-зали да и своје рођене кривице на нас сваљују.

Са таквим opakим сусједом тешко је изаћи на крај; још теже водити борбу са њим, ако се не жели да се тако ниско падне као што то они редовно чине.

Ако би смо стали да ређамо све што смо у ово кратко вријеме од наших сусједа доживјели, дебеле бисмо књиге морали написати; јер су нам они, као што истакосмо, на сваком кораку пакостили, изазива-ли нас, подмјетали, шиканирали и потискивали.

Догађај код Малог Сокола по-свједочио је најбоље како су наши сусједи вјештаци, јер су своју кри-вицу хтјели да нам подметну и да нас пред страним свијетом унизе.

Њихова патрола прелази грани-цу по читаве сате обилази наше положаје и кад је наша стража хвата, са стране Аустрије се свему невјешти праве, па нас оптужују и траже сатисфакцију што смо поври-једили њихову границу!

Хоће да нам подметну, па да нас онда окриве и на одговорност узму са нарочитим планом, како би стра-ном свијету казали: Видите, чак нас и мала Црна Гора изазива и раз-бојнички напада!

Сада су пошли даље. Нијесу хтје-ли да дозволе да наша пошта оде у Котор, него су је вратили натраг. На тај начин недозвољеним начи-ном су обуставили поштански сао-браћај са нашом земљом, спреча-вајући је уједно да има везу са осталим свијетом, ма да је то по-штанском конвенцијом загарнтова-но. Поштанске везе између Црне Горе и Аустрије нема, а тиме ни везе Црне Горе са осталим државама најкраћим, загарнтованим путем.

Као што се види, нашем сусједу ни мало није стало до онога што са другима уговара и чиме се оба-веже. Онако исто као што гази међународне уговоре, без икаквих обзира и скрупула, он не поштује ни своје обавезе.

„За гријехом гријех иде“, па и Аустрија све дубље тоне.

Као да вели: Када ми није учи-њено ништа што сам погазила Бер-лински Уговор, којим сам на себе велику обавезу примила, зашто не бих погазила и међународну пош-танску конвенцију. Кад не одгова-рам за крупнију ствар, ко ће ме потрзати на одговорност због сит-ница. Ја све могу!

И код таквог стања ствари сва-коме честитоме човјеку биће јасно шта нам све предстоји у борби са оваквим сусједом, који ни од чега не преза и који је на свашта готов, па, чак, и да нам набаци своју кри-вицу на плећа!

Али све те махинације нас неће омести са правог пута. Сигурнијем

кораком ми њиме гредемо и неће-мо се дати ничим скренути, јер нас њиме воде наши национални осје-ћаји и савјест о нашем праву, које наш сусјед тако немилостиво гази и угњетава. Напротив, устајући про-тив нас, наш сусјед нас још више челичи и полет нам даје да истра-јемо у овој неравној борби, коју нам намеће. Онако исто као што не презамо од толико стотина хи-љада његових бајонета, још мање ћемо презати од његових интрига, подвала, шикана и пријетња.

„Ко ће братски — брат смо њему; — ко душмански душмансмо му!“

Српски војник

„Arbeiter Zeitung“, доноси чланак под горњим насловом, који преносимо у це-лини:

„Кад би се смјело судити само по ор-ганизаторској спреми, било би сувише разбијати главу о ратној вриједности срп-ске војске и могло би се већ унапријед рачунати на лаке и јевтине триумфе. Али настаје питање, да ли не би могла мо-рална и физичка каквоћа српског војни-ка изгладити недостатак организације; да ли није Србин већ по својој природи врло издржљив и добар војник, који ин-стинктивно ради оно што треба и коме није баш тако потребна строга дисци-плина. Кад се не би томе противила из-вјесна историска искуства, могло би се без даљег разлагања одговорити на ово питање у прилог Срба, јер би колико по-свом тјелесном саставу, толико исто по својим урођеним околностима морали би-ти врло способни за ратнички позив.

Скоро нема ни једног народа у Евро-пи, у кога би ратничка традиција била тако жива као код Срба, чија омладина расте и одгаја се у душевној атмосфери јуначке пјесме, која се пева не само у школи него и у породици. Јужно од Са-ве је фантазија још и данас скоро ис-кључиво забављена ратом и ко год тамо доље жуди за великим догађајима, ми-сли увијек само на рат и ратну славу. То свакако вриједи управо за чланове српског народа, који припадају Аустро-Угарској монархији, исто као и за Црно-горце у вишем степену, него за Србе у краљевини; међутим је и код ових идеал „Јунака“ дубоко урезан у народну душу ни код њих се нијесу угасили природни ратни инстинкти. Па и што се тиче фи-зичког састава могли би се дунавски и моравски Срби мјерити са својом босан-ском и херцеговачком браћом. Код њих црвљајући висок витак и коштунав стас и мора се признати, да просјечни војник народног наших угарских, румунских и пољских регимента бар по спољности далеко заостаје за Србима. Само се си-лови наших боље храњених племена, на-рочито доњо и горњо-Аустријанаца и Штајераца могу успоредити по својим спољашњим квалификацијама и „окрет-ности“ са својим српским противницима или их можда и наткривати. Свакако не мора увијек овај ратнички спољашњи изглед значити у исто доба и издржљив-ост, као што се искусило, да дивов-ски састави наше босанске пјешадије, особито ако служе изван земље, прије поклекну код великих напрезања, него словачки и рутенски пјешаци малог рас-та, који поднесу много веће штрапаце са много већом издржљивошћу.

Али свакако чини српски војник, како по духу, који је у њему, тако и по сво-јој тјелесној грађи утисак врло храброг, јакот и потпуно једнакот противника, ко-га би извјесни варварски атавизам могао шта више начинити страшним. Али из-гледа, да се овој истини много противи историско искуство пошљедњег столећа, барем у колико се односи на становни-штво српске краљевине. Јер колико год му се је пута у овој епохи пружила при-лика, до окуша своју војничку снагу, из-дала га је она. Најприје у г. 1876. про-тив Турака. Успркос судјеловања руских генерала Черњајева била је српска вој-ска код Зајечара релативно без муке на-јачана и потиснута од корова Осман па-ше, који нијесу бројно били никакво већи.

Још је горе испало по Србе у 14-то дневном походу на Бугарску г. 1885. Тада су били код Сливнице, а затим код Пирота од бројно свакако мало јачих бугарских трупа на такав начин побје-ђени, да је њихово ратно водство изаз-вало управо ругло.

Свакако не смие се из тога више за-кључивати, него што је према околност-има дозвољено: Бугари су водили у годи-ни 1885. против Србије рат за екзистен-цију, док су се Срби тукли за политичку.

*) При закључку листа обавијештено смо, да је поштански саобраћај између Котора и Цети-ња успостављен, пошто је Аустрија овај свој поступак правдала — несправом!

која је произвела врло мало национал-но одушевљење. Осим тога су били — исто тако као 1876. — управо сканда-лозно вођени и учинили је поред тога непојмљива лудост, кад им се причало, да се бугарске народне чете неће моћи њиховој навали одупријети ни секунде. У цијелој су Европи у то вјеровали и били су последице тога силно зачуђени због побједе бугарских трупа. Међутим се то да психолошки врло лако растумачити да се мора подлећи непријатељу, чија се отпорна снага преко сваке мере потце-њивала, јер се у хитрини није било никакво спремно за збиљски озбиљан рат.

Због тога се никако не може по до-садашњем држању српске војске закључивати, шта се можемо од ње данас на-дати. Било би свакако врло добро, кад би се озбиљно узео овај до фанатизма одушевљени противник. Ове су опомене сувишне у погледу просуђивања Црног-орца, јер већ историско искуство говори у прилог опасности, која од њих при-јети.

Црногорци су у много ратова, особито у пошљедњим годинама 1876. и 1877. тако јуначки успјели одбранити се од својих непријатеља Турака, да ником не-ће пасти на памет да подцјењује тешко-ће горског рата у њиховој земљи. Овдје ће се прије процјењивати и лако заборав-ити, да садашња генерација Црних Брда не располаже више потпуно јаким ин-стинктима својих дједова (!) Управо војни-чка организација, то „милитаристично“ о-слабила је некадашњу ратоборност на-родну. Више се не може мислити на див-ље и страсне борбе с голим оружјем, којим је прије тако изврсно Црногорац знао руковати, шуњајући се као мачка свом непријатељу. Реформирани Црно-горац бацио је некада тако опасни хан-џар међу старудије, а с њим и тактику засједа. (?) Намјесто ханџара оно носи револ-вер. Али је још увијек Црногорац са сво-јим ратничким квалификацијама, о којима нико не смие питати, и у савезу с по-ложајем своје земље, која налази на твр-ђаву, потпуно сигуран и противник, који се врло тешко савлађује, о чему се не смие подавати апсолутно никаквим плу-зијама. Али то није требало чинити ни према Србима, никако и не уображавати себи, да би рат, који ће, надало се, ипак бити још сирисчен, могла бити војничка пшетица до Ниме!

Нека се види како и сами Аустријанци о нама суде!

Рат или мир

На политичком обзору мутни се обла-ци проређују. Кроз њих просијава сунце и сунчани зраци се у трамцама просипају. Ситуација се почела да разбистрава и неће се прегјерати и произвољно рећи ако се мисли, да су на прагу дана када се спор, који се водио више од пет мјесеци, приводи крају. То се да за-кључити из тога што се и у Бечу увид-јело, да ће далеко отићи ако се буде тјерало у започетом правцу и ако се и на даље буде радило на неограниченим зах-тјевима. Како пошљедње вјести гласе, у Бечу су показали добру вољу и по-пустљивост у питањима која су проуз-роковала ову замршену ситуацију, јер су изабрали за излаз радије миран пут не-го рат.

Као што све чињенице показују, опас-ност рата је уклоњена. То значи да та опасност није стално скинута, него да је, бар за сада, нема. Сви су изгледали да ће се одржати мир, ма да врло добро знамо да он нам није угодан и да нам не доно-си ништа. Преко опасностности за мир сада се пријешло, јер је упорство нашега су-сједа слоњено. Послије тешких непого-да, буре и грмљавине, настало је затишје, а политички барометар показује, да ће се буре сасвијем стишати и да ће се, под вјештом руком крмара и бодрим оком капетана, брод укрпати мирно у приста-ниште. За сада нема никакве опасности томе броду, али ко зна шта ће бити са њиме сутра или прекосутра, када се по-ново отисне од обале и када заплива по морској пучини. Могу га морски вали понова зграбити, па може, вјероватно, бити и лошије среће, да му се деси оно, што је овога пута срећно пребродило и без великих штета избјегао. Али све је то питање времена, а нама у овим мо-ментима, као хроничарима, није доиспи-тивања перепективе будућности колико до тога, да се зауставимо на тренутцима, у којима се налазимо.

Пошљедње, најновије, вјести гласе:

Србија и Аустро-Угарска

Када се исполило да нема никаквих изгледа, да се постигне мирним путем споразум између Србије и Аустро-Угар-ске, јер је Аустрија у својим захтјевима била толико плодна, да се њеним зах-

тјевима крај није могао сагледати, а Србија није била толико издашна да плови за тим недогледним захтјевима, умјешале су се велике силе. Као мандатори Србије, оне су почеле преговоре с Аустријом и после толиких преговарања и предлагања, пришло се крају. Аустро-Угарска је почела реалније да поступа и своје упорство да обуздава. Ишла је са својим захтјевима; они су кориговани и, пошто је споразум постигнут, упућени су Србији, која је одмах изјавила свој пристапак на њих. Је ли искрено у ову ствар ушла Аустрија или није, споредно је, па ма да је све и мислила, да Србија неће поступити по жељи Европе, главно је да ни Аустрији није ништа друго остало, него да се задовољи са поступком Србије и да изјави, да сматра тиме да је спор између ње и Србије изравнан.

Послије свега тога сасвим је и оправдано, да је опасност рата сада избјегнута и да је спор приведен крају.

Поремећени планови

Када је Србија свој спор са Аустро-Угарском пренијела на велике силе, Аустрија је тај поступак не само пропратила са негодовањем, него је хтјела, као са Турском, непосредно да преговара. Њено упорство у почетку је било силно, али када је видјела да не налази на одобравање, попустила је, али са нарочитим планом. Она је ишла на то, да изигра посредовање великих сила, разумије се на штету супротне стране. Само јој то није испало за руком, јер су велике силе имале чисту ситуацију, да оне могу лако изаћи на крај, те су све свеле на то, да се сама Аустро-Угарска изјасни о својим захтјевима, задржавајући себи право, да о њима одлучују. Пријешњена тако, Аустрија није могла више да околиши, те се латила пошљедњег средства, којим је ишла на то, да потпуно сузбије посредовање великих сила и да остане по њеном: да она сама пречисти рачуне са Србијом. Та је њена тенденција била и сувише провидна и онај, који је требао да разумије, схватио је. Отуда и нови обрт у цијелој овој ствари. Очекивање Аустрије пресварило ју је. Србија је не само прихватила мемоар великих сила, него је по упућивама, саставила изјаву и одмах је предала, преко свога посланика у Бечу, аустријској влади. Онама у Бечу није ништа друго остало, него да ту изјаву прихвати и да се задовоље њоме, пошто другога излаза није било јер су дале свој пристапак великим силама, да ће само тако бити задовољни, ма да им није, изгледа, ишло у рачун, да се тиме цио спор оконча.

Судећи по свему, па овоме ће се цијела ствар окончати, и Аустрија ће се морати овим исходом ствари задовољити, ма и преко воље, јер иначе мора пошљедице свога рада у другом правцу примити на себе, а на то се тек одлучити не може!

Признање анексије

Нагли обрт у српско-аустријском спору, потекао је ушљед изјаве руске владе, да прихвата анексију Босне и Херцеговине. Она је о томе одмах обавијестила аустро-угарску владу, док за све то Француска није ништа знала.

Овим кораком ствар се нагло окренула у корист мира. Споразум између заинте-

ресованих сила брзо је постигнут, те је упућен Србији меморандум о изјави, коју би дала Аустро-Угарској да се мир одржи. Предаја мемоара овако је текла:

У уторак прије подне дошао је у министарство спољних послова у Србији турски посланик и у име своје владе изјавио, да се турска слаже са великим силама ради анексије. За њим су дошли посланици Њемачке, Француске, Италије и Русије.

Енглески посланик је предао српској влади мемоар, те су се удалили, изузев посланика руског и енглеског, који су се савјетовали са министром Миловановићем.

Србија се одмах одазвала захтјеву великих сила и предала Аустрији изјаву како су јој савјетовале велике силе. Пред клубом старих радикала Миловановић је српски пристапак овако објаснио:

Становиште српске владе о аутономији Босне и Херцеговине постало је беспредметно, пошто се Аустрија споразумјела са турском. Данашњим кораком утврђено је, да су и силе признале анексију и да сматрају да је то питање ријешено. Пошто се Србија не може борити противу воље цијеле Европе, то се и влада одлучила да прихвати приједлог великих сила. Русија је сигурно обрела, да ће у годној прилици узети у одбрану српске интересе у своје руке. Ово ће бити приликом ријешења македонског питања.

Чл. 25 Б. Уговора

По угледу на Русију и Енглеска и Француска пристаде су на анексију, те су одмах предузеле акцију око изравњања спора између Србије и Аустро-Угарске, у чему су и успјеле. Како су на анексију пристајали сви, то је сада препоручено А-Угарској да се члан 25 Берлинског Уговора поништи на овај начин: Аустрија ће упућити ових дана молбу великим силама да признаду анексију, нашта ће јој оне дати свој пристапак, те ће тиме и питање о анексији бити пречишћено.

Споразум о чл. 29. такође је постигнут.

Српство

Земљорадничке задруге. У босанској посавини основано је само једног дана шест српских земљорадничких задруга.

Хајка противу Срба. Срби у Аустро-Угарској су криви и што су живи. Сада је подигнута хајка противу Срба у Српској, онтужујући их због везиздаје.

Словенство

Матица Хрватска. Прошле недеље је био у Загребу годишњи скуп Матице Хрватске. На томе скупу извршено је измирење међу хрватским књижевницима, јер се међу њима води борба већ неколико година. Због тога су млађи и напреднији књижевници били иступили из Матице Хрватске, те су засновали нарочиту организацију, али пошто је сада споразум постигнут и све несугласице се изгладиле, то су поново ступили у Матицу Хрватску. Приликом избора управе франковачки кандидати су претријели потпун пораз.

Словеначко свеучилиште. Словеначки посланици у Бечу градили су да се оснује у Љубљани словеначко свеучилиште са словеначким наставним језиком.

Дневне новости

Помиловање. Њ. Кр. Височанство Књаз Господар благоизвољно је помиловати Мирка Мијушковића, кога је обласни цетињски суд осудио на годину дана затвора ради клевете нанесене књажевској влади.

Посредовање сила. Како се говори, Г. барон Сквити, овдашњи представник Италије, по наредби своје владе учинио је први корак код наше владе односно изјаве, коју би она имала упутити великим силама у питању анексије Босне и Херцеговине. Иза њега је г. О' Релли, представник Инглеске, подупро тај корак. Још се не зна у чему се састоји то посредовање, нити какво ће становиште према томе заузети Књажевска Влада.

Обустављен поштански саобраћај. Цетиње је било пуна три дана без поште. Нити је са стране долазила, нити је на страну ишла ма каква поштанска пошиљка. То је потекло од туда, што је поштански аутомобил, који је у стриједу кренуо за Котор, заустављен за аустријској граници и враћен. На протест са Цетиња, ствар је изравната и поштански саобраћај са Котором је васпостављен. Аустријске власти су овај свој корак објасниле тиме, што изјављују да се десило неспоразум, правдајући се, да они нијесу у овоме имале икаква удјела.

Затворена граница. Котарски управитељ у Котору, Будисављевић издао је ову наредбу: „Даје се јавно на знање, да се од данас — до даљих одредаба затвара граница између наше државе и Књажевине Црне Горе. Пролаз у Црну Гору биће дозвољен само оним особама, које буду снабдевене пролазницама (путним листом) издатим од стране генералштабског одјељења 15. корпуса или од војног заповједништва у Задру или заповједништва ратне луке у Котору или најзад од мјесног заповједника у Будви. Из Црне Горе у Далмацију биће дозвољен долазак само на државном путу Цетиње — Котор и то искључиво особама, које буду провиђене путним исправама, редовно видираним од аустро-угарског посланства на

Цетињу.“ Ова је наредба ступила у важност од 16. ов. мј.

Ускршњи распуст. Данас ће бити распуштена гимназија због ускршњих празника, а основне школе у сриједу, а данас ће се празновати „врбница.“

Рат и новчани заводи. Ушљед гласова о рату аустријски новчани заводи претрпјели су огромне штете, нарочито у Г. Угарској, Чешкој и Галицији. Улагачи су мислили, да ће им новац уложени пропасти, пошто ће бити употребљен за ратне сврхе, те су јатомице повлачили своје улоге.

На посао! Ванредне прилике, у којима се земља налазила од прошле јесени због спољашњих догађаја, одвратиле су пажњу цијелокупнога нашега народа од обичних свакидањих мисли и послова. Сви су духови узрујани и заузети само једном мишљу: када ће отпочети крваво обрачунавање са вјековним српским непријатељем; какав ће бити успјех неравне борбе, и ко ће нам све бити на помоћ? Лако је појмити, да у таквим приликама човјек нема довољно воље да се занима обичним пословима, који су можда били и главни услов његовога опстанка. Да је то штетно како за појединце, тако и за цио народ и државу, мислимо да је излишно наглашавати. Наша је држава у главном земљорадничка и сточарска. Кад огромни дио њенога становништва, које ради свога и државнога бољитка развија само те двије гране радиности, ма због каквих узрока напушта или занемарује то своје главно занимање, несумњиво ће наступити штета за цијелу државу. Прошле зиме од тога се пошљедице нијесу могле ни осјетити; али сада, кад је синуло пролеће, и кад су на реду велики пољски радови, не би се могли добру надати ако би и даље трајао општи застој због очекивања спољних догађаја. Истина је, да се човјеку не мили радити дневне текуће послове и водити бригу о проналаску средстава за своје благостање кад осјећа општу непоузда-ност и кад има разлога за вјеровање, да сав његов труд може бити разрушен и спаљен. Па ипак, не треба се ослањати на нешто, што није јасно, и на извјесности подизати основе судбоносних одлука. Јер, може се неизвјесност разбистрити и од надања не бити ништа, те последице од једне штете стварају се двије. Стара је мудрост рекла: „Човјек треба да ради као да ће

ПРАВИЛНИК

ПРВОГ ПЈЕВАЧКОГ ДРУШТВА

„ЊЕГОШ“

на

ЦЕТИЊУ

ДИО I.

Име, цијељ и средства друштва.

§. 1.

Друштвено је име: «Прво Пјевачко Друштво Његош» на Цетињу.»

§. 2.

Цијељ је друштва:

а) да његује православно црквено појање, да судјелује при обредима православне цркве у споразуму с дотичном духовном влашћу;

б) да се поучава у пјевању српских народних и осталих, а нарочито словенских пјесама и;

в) да приређује забаве у корист друштва и у добротворне сврхе.

§. 3.

Друштво искључује политички значај.

§. 4.

Друштвени трошкови подмирују се из друштвених прихода.

ДИО II.

Чланови друштва, њихова права и дужности

§. 5.

Чланови су:

а) добротвори, који унесу у друштвену благајну најмање 100 круна;

б) почасни, а такви могу бити сви Словени, које друштво, с обзиром на њихове особите заслуге учињене српском народу и друштву, изабере;

в) утемељачи, који у друштвену благајну једном за увијек унате 50 круна, која се сума може отплатити или одједанпут или у течају четири мјесеца и то: при уписивању 10 круна, а остало по 10 круна мјесечно. Чланови утемељачи, који оброчно уналажују означену суму, постају тек онда члановима друштва, кад унате сву суму новаца. У случају, пак, ако такав члан пречине уплату, губи како сав дотле уписани новац, тако и свако право, еконтано са звањем члана — утемељача;

г) потпомагачи који се обвезу, да ће уплатијед свака четири мјесеца унаплаћивати у друштвену благајну по 2 круне; и

д) извршници, који се обвезу, да ће редовно пјесмама присуствовати и судјеловати при црквеним обредима и друштвеним забавима.

§. 6.

Почасни чланови и добротвори добијају друштвени диплом.

§. 7.

У примању чланова у друштво рјешава управни одбор.

§. 8.

Сваки члан друштва, који је навршио 18 година, има право активног гласања у главној скупштини, а бирач у управу може бити сваки онај, који је навршио 21. годину.

§. 9.

Сваки члан дужан је, да се тачно придржава овога правилника.

§. 10.

Сваки члан, који жели иступити из друштва, дужан је писмено извјестити о том одбор најмање за 2 мјесеца унапријед.

§. 11.

Из друштва ће бити искључен сваки онај, који својим радом или владанјем штети друштву, било материјално, било морално и који дође у сукоб с овим правилником.

§. 12.

Члана из друштва искључује привремено управни одбор, а коначно главна скупштина, против чије одлуке нема права, да се даље жалн.

ДИО III.

Управа друштва

§. 13.

Друштвом управља одбор, који има: предсједника, потпредсједника, секретара, благајника и тројицу одборника.

§. 14.

Послови су управног одбора:

а) примање чланова у друштво;

б) прегледавање размирица међу члановима, у колико оне не спадају у надлежност законодавне извршне или судске власти;

в) привремено искључивање из друштва;

г) старање о приходима и изовани друштва;

д) одређивање времена, кад ће се одржати вјежбе у пјевању и што ће се учинити у договору с хором;

е) постављање друштвеног хорова;

<п>ж) приређивање друштвених забав;

з) тумачење устава овог правилника и и) сиремање приједлога и извјешћа о своме раду и стању друштва и подношење истих главној скупштини.

§. 15.

Чланови управног одбора обављају шљедиће послове:

а) предсједник руководи друштвеним пословима; заступа друштво код власти и у јавности; сазива и предсједња до конституи-

живјети сто година, и да живи као да ће сутра умријети". Нека буде споља што мило драго, радити се мора, јер у раду је извор живота. Нека пукне пушка кад за то буде вријеме, а дотле ваља сваки да врши своје послове. Изгине ли отац, остаће дјеца за коју се стално радом ваља бринути да не остану на празном огњишту. Не буде ли од свега ништа, зло ће бити два пут веће, кад уз једно разочарење дође још једно, на име, да се у очекивању и неизвјесности није ништа урадило и да су ниве остале без приноса, а домови без хљеба. Ма како узели, ваља радити своје домаће послове као да ништа неће ни бити. Ако дође позив, лако је посао оставити; не дође ли, тад се пропуштени рад не може надокнадити, јер вријеме никога не чека.

Ономад су неколицина људи из народа приступили Господару, који се код њих распитивао о стању у народу. Један ће се од њих пожалити како нико нема воље да врши пољске послове, пошто свако чека рат. Господар их је на то опоменуо и посаветовао, да се оставе таквих мисли. Сваки треба да ради, као да неће бити рата. Грехота би било пропустити прољећне радове. Господар се труди да рата не буде, а ако би га било, лако ће сваки Црногорац оставити дневне послове и узети пушку. Неколико пута Господар је том приликом нагласио, да и сада сваки треба да врши своје послове, и присутнима је препоручио, да ту Његову жељу понесу у народ.

Наш подлистак. У подлиску нашег листа доносимо правила Ц. Пјевачког Друштва Његош, које свакоме топло препоручујемо, а започети подлистак о Босни и Херцеговини донећемо у идућем броју.

Наш лист. Идући број нашег листа изаћи ће у суботу због празника у идућој недјељи. Као накнаду за пропуштени број имаће нарочити забавни прилог.

Најновије вијести

Нови војни заповједник. Прошле недјеље посетио је засебним бродом Котор нови војни далматински заповједник Ф. М. Фанта, гдје је био свечано дочекан.

Распуст резервиста. Као што бечки листови јављају, аустриска

влада је наредила да се сви они резервисти, који су преко рока били задржани, распусте кућама и то прво они, који су задржани преко свога сталног рока, па онда они, који су служили као попуна чета на југу монархије.

Пирова побједа. Француски лист „Figaro“ налази да у познатом спору није побједио Ерентал, нити да је подлегла Србија, него да је стварну побједу однио тројни савез (Њемачка, Италија и Аустро-Угарска) над тројним споразумом (Русијом, Енглеском и Француском), али да је и та побједа Пирова, пошто је морална побједа на страни Срба. Српско питање признато је да је у вези са босанским и оно ће се морати кад тад ријешити.

Мир на стакленим ногама. Истакнути угарски политичари изјаснили су се противу оваквог ријешења српско-аустриског споразума, налазећи да се мир налази на стакленим ногама и да опасност рата није избјегнута, јер може букнути у свако вријеме.

Траже освету. Енглеска и француска штампа ни мало нијесу задовољне ријешењем српско-аустриског спора и наглашују како треба тројни споразум првом даном приликом да се свети.

Незадовољство у Русији. Признање анексије од стране руске владе, изазвало је силно огорчење у Русији. Огорчени су нарочито чланови Думе, а руски листови се љуто обарају на Њемачку. Идеја освете силно расте у цијелој Русији.

Енглески приједлог. Споразум између Србије и Аустро-Угарске постигнут је на основу енглеског приједлога, који, од прилике, овако гласи: Србија изјављује да се покорава одлуци Европе, признаје анексију и одриче се права на анектиране земље; обадвије стране, Србија и А.-Угарска, обустављају наоружање и распуштају резерву; Аустро-Угарска пристаје на укидање чл. 29 Берлинског Уговора, који ограничава суверенитет Црне Горе. Сем тога Енглеска је тражила да се Аустро-Угарска обавезе, да неће навалити на Србију, да неће од ње тражити ништа више и да не смије захтјевати од Србије да се одрече свих претензија у будуће. Како је овај приједлог коригован, то је Србија дала ову изјаву А.-Угарској: Србија прима на знање

саопштење великих сила о признању анексије; Србија, по савјету великих сила, повлачи свој протест; Србија ће водити политику, која ће јој омогућити споразум са А.-Угарском, те ради тога напушта ратне припреме и распушта резерву.

Телеграми

— Бечког Кор. Бироа —

Бугарски министри

Петроград. 20. марта. Цар је примио у Царском Селу бугарске министре Паприкова и Салабашева.

Аустриска нота

Биоград. 20. марта. Аустриски посланик Форгач предао је министру спољних послова Миловановићу одговор Аустро-Угарске, којим се прима на знање нота Србије од 17. пр. м., изјављује задовољство на успостављању пријатељских односа и вели, да преговори о трговинском уговору могу одмах почети.

Безуговорно стање

Биоград. 19. марта. Синоћ је аустриски посланик Форгач преговарао са министром Миловановићем о трговинским односима, али како није постигнут споразум, сјутра ће настати безуговорно стање.

Српска нота

Беч. 19. марта. Српски посланик Симић предао је барону Еренталу ноту, која садржи изјаву каква је Србији препоручена од великих сила.

Нота великих сила

Биоград. 19. марта. У ноти великих сила, коју је данас прочитао Миловановић у Нар. Скупштини, позива се српска влада најодлучније, да упути аустро-угарској влади познату изјаву. Посланици Њемачке, Француске, Италије и Русије овлашћени су, да српској влади саопште, да је Ерентал у току преговора са представницима тих држава у Бечу, изјавио, да Аустро-Угарска неће ни на који начин вршити ма какву пресију над Србијом, нити жели, да спречава правилан напредак српске војске. Ерентал је дао најјасније увјерење, да Аустро-Угарска не намјерава напасти Србију, ако се она разоружа, нити повриједити независност, слободан развитак, безбједност и целокупност српског земљишта.

Валија у Скопљу

Цариград. 16. марта. Маршал Фамил-паша постављен је за валију у Скопљу.

Нијемци о спору

Берлин. 17. марта. У Рајхстагу је Билон у свом дугом говору изложио узроке о држању Њемачке у питању босанско-херцеговачком, те је изјавио да је у сукобу аустро-српском право на страни Аустро-Угарске. Даље је нагласио да руска политика, а нарочито цар, заслужују признање од свих пријатеља мира за скорашње држање. Ми нијесмо — рекао је Билон — ништа учинили, нити ћемо чинити ма какве кораке, који би оставили у сумњу нашу тврду вољу да напустимо животни интерес аустро-угарске. Говорници свију странака изјавили су да одобравају потпуно владину инострану политику.

Србија и Аустро-Угарска

Биоград. 17. марта. Јутрос је Форгач посетио Миловановића, односно одржања појединости за уредбу трговинских одношаја између Аустрије и Србије. Миловановић је изјавио да ће то питање поднијети министарском савјету. Владици кругови изјављују да ће српска влада испунити захтјеве велесила пошто је увјерена да од Србије неће тражити ништа што би могло повриједити њено достојанство, као независне државе. Надлежни кугови изјављују да је потпуно неоснован глас о тобожњој намјери Краља Петра да се одрече пријестолоа.

Српска Скупштина у Нишу

Биоград. 21. марта. Скупштина је одложена до 15 априла. Ниш је одређен као њено ново сједиште.

Књижевност

Бачки календар са ђачком књижицом за просту 1909. г. Уређује Никола Рацковић, учитељ. Издање књижаре П. М. Калуђеровића на Цетињу. Дубровник 1909. г. Цијена 50 пара. — Још до данас у овом облику српска штампа није издавала овакав календар. О практичној вриједности његовој може се дуго дискутовати, али ми ћемо се овог пута зауставити на овој констатацији: У основној школи тешко је увести овакав ред вођења, а то је у толико теже што се он односи на малу дјецу. С обзиром на оне којима се он намењује, не само што се неће ништа корисно постићи овом ђачком књижицом, него су у изгледу само штете. Зато сумњамо да би га Просвјетни Савјет препоручио, као што га је већ олако препоручио наш колега.

сања нове управе; потписује односна писма е дотичнијем члановима;

б) потпредседник у свему замјењује одсутног председника;

в) секретар води записник и све управне списе; води надзор, у споразуму с хоровом, над пјезбама у пјевању и подноси о том извјештај управи; даље врши дужности, које му управни одбор повјери; и

г) благајник чува друштвену имовину, сабира друштвене прилоге и друге приходе; издаје одређене трошкове на потпис председника или његова замјеника; води књиге о друштвеним приходима и расходима и саставља о томе годишњи извјештај; одговара за друштвену благајну и издаје и потписује признанице о друштвеним приходима.

ДИО IV.

О хоровађи

§. 16.

Хоровађу бира управни одбор и ставља му у дужност:

а) да скупља и спрема пјесме првеног и свјетског карактера, као и позоришне комаде, који одговарају друштвеној сврси и да исте подноси управи на приједлог и избор;

б) да добро и на вријеме спреми све оно, што би осигурало успјех пред публиком;

в) да новог члана извршиоца приступању у друштво испита и саопшти одбору о његовој способност;

г) да се хоровађи издаје за сваку забаву 15% од чистог прихода.

ДИО V.

Главна скупштина

§. 17.

Главну скупштину сачињавају сви чланови друштва у смислу чл. 8.

§. 18.

Редовну главну скупштину сазива председник управног одбора, о чему ће чланови бити извјештени преко мјестичких поштина за 15 дана унапријед. Она се редовно састаје на дан Св. Саве сваке године, а изванредно само онда, ако то одбору предложи писмено трећина чланова.

§. 19.

Главна се скупштина одржава, ако је више од половине учесника друштвених чланова на окупу. У противном случају, одгађа се за први празнични дан по Сави дану; у том ће случају одржати без обзира на број чланова.

§. 20.

Задаћа је главне скупштине:

а) да установаља свој дневни ред;

б) да одлучује о коначном искључењу члана из друштва;

в) да одређује годишњи прорачун и прегледа и одобрава годишње рачуне друштва;

г) да одређује измјене и допуне ових правила и подноси влади на одобрење;

д) да саслушава и претреса извјешта управног одбора о раду и стању друштва; и

ђ) да расправља приједлоге својих чланова.

§. 21.

Скупштина ствара своје закључке већином гласова присутних чланова. Гласање ће ићи прозивањем, па што се има гласно одговорити «за» или «против.»

§. 22.

О вијећању главне скупштине води се записник, који потписује: председник, потпредседник, секретар, благајник и одборници.

§. 23.

Чим се потпише записник главне скупштине, прелази управа у руке новонабраног одбора, који се по исцрпљеном дневном реду бира тајнијем гласањем.

ДИО VI.

Опште установе

§. 24.

Друштво може престати добровољно, али само у таквом случају, кад ријеша главна скупштина у присуству најмање двије трећине чланова, од који $\frac{3}{4}$ морају гласати за престајање. У том случају, управни је дужан

извјестити о том надлежну власт најдаље у току 15 дана по престанку друштва.

§. 25.

У случају, да друштво престане, прелази његова имовина на фонд сиромашнијих ђака цетињске гимназије.

ДИО VII.

Надзор од стране власти

§. 26.

Пјевачко друштво, у смислу постојећих законских прописа о удружењима, у циљем своме раду потпада надзору и контроли власти.

ДИО VIII.

Печат друштва

§. 27.

Печат друштва садржи слику Јовића капелом на десној страни и лик Владике Радна на лијевој, а около натпис: «Прво Пјевачко Друштво «Петух» на Цетињу.»

Цетиње, 25. јануара 1909. г.

Председник, Секретар,
П. Вучковић Мил. Ст. Врчевић